VILKMERGĖS KULTŪROS LOPŠYS

Valymo darbai Ukmergėje

Nešvarumų valymo ir kanalizacijos darbai mieste buvo aktualūs visais laikais.

1894 m. Ukmergės miesto dūmoje buvo priimtas nutarimas dėl miesto valymo nuo nešvarumų.

Jame rašoma, kad išmatų išvežimas iš Ukmergės miesto leidžiamas hermetiškose statinėse, šiukšlių dėžių turinio išvežimas leidžiamas dėžėse.

Hermetiškų statinių įrengimas pavestas privatiems verslininkams.

„Minėtos hermetiškos statinės ir dėžės, kurių pagalba vyksta nešvarumų valymas ir išvežimas, turi būti laikomos geroje būklėje bei švaroje.

Išviečių ir pamazgų duobių valymu bei nešvarumų išvežimu leidžiama be kliūčių užsiimti visiems norintiems, laikantis šio privalomo nutarimo sąlygų.

Verslininkai, norintys užsiimti nešvarumų išvežimu, turi pateikti prašymus Miesto valdybai bei parodyti statines ir dėžes ir gauti leidimus jas vartoti.

Nešvarumų valymą ir išvežimą verslininkai vykdo tuojau pat ar ne vėliau kaip po trijų dienų nuo gauto užsakovo pareikalavimo.

Užmokestį už nešvarumų valymą ir išvežimą leidžiama nustatyti namo savininko ir verslininkų tarpusavio susitarimu.

Smulkios išvietės, prie kurių neįmanoma privažiuoti, gali būti valomos kitais patogesniais būdais. Kaltieji dėl šio privalomo nutarimo pažeidimo patraukiami atsakomybėn pagal įstatymą“, rašoma dokumente.

Pasirašo miesto galva ponas Radvilavičius ir Sekretorius Dombrovskis.

Dokumentas iš Ukmergės kraštotyros muziejaus.

Iš rusų kalbos išvertė muziejininkas Raimondas Ramanauskas

SPAUDOS, RADIJO IR TELEVIZIJOS RĖMIMO FONDAS

Apie žydų veiklas – prieškario telefonų knygoje

Prieškariu Ukmergėje gyvenę žydų bendruomenės nariai vertėsi įvairiais verslais. Apie tai liudija išlikę dokumentai ir įvairiuose leidiniuose užfiksuota informacija.

„Lietuvos telefono abonentų sąraše 1930 metams“ yra šie su Ukmergės žydų bendruomene susiję duomenys:

žydų „Šviesos“ draugijos gimnazija buvo Naujojoje gatvėje (dab. Vasario 16-osios g.);
žydų realinė gimnazija – Bažnyčios g. 1;
žydų ligoninė – Vytauto g. 64;
žydų labdarybės draugija „Ezro“ – Pilies g. 1;
M. Rozenbliumo našlaičių namai ir kino teatras „Lira“ – Naujoji g. 17;
gydytojas Karlinskas gyveno Kauno g. 21;
gyd. Klingas – Kauno g. 12;
gyd. Paikinas – Pilies g. 8;
gyd. Rachmielis – Gedimino g. 10;
gyd. Chaimas Rozenbaumas – Vytauto g. 10;
dantų gydytojas Gurvičius – Gedimino g. 17;
dantų technikas Solomonas Fridmanas – Vytauto g. 6;
Naujosios „aptiekos“ savininkė G. Šelkanaitė-Efrosienė – Gedimino g. 33;
Žydų liaudies bankas įsikūręs Kęstučio a. 13;
M. Basmano viešbutis „Metropol“ – Vytauto g. 4;
Buršteino vaisvynių dirbtuvė „Vita“ – Gedimino g. 14;
brolių Buškancų vaistų sandėlis – Kęstučio a. 7;
D. Buškanco manufaktūros prekyba – Kęstučio a. 14;
krautuvininkas Faivišas Galas – Žuvų g. 7;
javų pirklys Šaja Gabajus – Pivonijoje;
laikrodininkas Abraomas Glazas – Kauno g. 11;
B. Kaco kosmetikos ir muzikos instrumentų krautuvė – Pilies g. 6;
G. Kaco viešbutis „Lietuva“ – Vytauto g. 1;
miško pirklys M. Klingas – Kauno g. 12;
Krikūno ir Orvino bendrovė – Gedimino g. 23;

Nukelta į 8 p.

Ukmergės tautodailininkės – tarp geriausiųjų

L. Dzigaitės darbai.

D. Malinauskienės laikraštinės.

Paskelbti Lietuvos tautodailininkų sąjungos Panevėžio bendrijos liaudies meno konkurso „Aukso vainikas“ regioninio turo rezultatai. Tarp apdovanotų menininkų – dvi mūsų rajono tautodailininkės.

Šiųmečio konkurso regioninis turas vyko Anykščių menų inkubatoriuje-menų studijoje, kur eksponuojami ir Ukmergės menininkų parodai pateikti darbai.

Nacionalinio kultūros centro komisija sakė, jog iš tiek gerų darbų sudėtinga išrinkti pačius geriausius. Komisijai paskelbus rezultatus, du apdovanojimus gavo ir Ukmergės skyriaus menininkės. Žolynų grafikos kūrėjai Laimai Dzigaitei skirta antroji vieta vaizduojamosios dailės srityje, o siuvinėtoja Daiva Malinauskienė apdovanota specialiuoju diplomu už laikraštines.

Vaizduojamosios dailės srityje pirmoji vieta skirta medžio drožėjui Vytautui Jackūnui iš Pasvalio, o trečioji – medžio drožėjui Eduardui Titui iš Miežiškių, Panevėžio rajono.

Nukelta į 8 p.

Išnykusį kaimą mena liepos, akmenys ir ... knyga

Rasa GRIŠKEVIČIENĖ

„Ten, kur eglės šimtametės amžinai žaliuoja,
Kur berželiai žalialapiai nuo vėjo linguoja,
Kur ant kalno kaip ant delno iš toli matyti,
Vidutiniai, nors mediniai, namai pastatyti.
Per vidurį tiesus kelias, namai nemažučiai,
Apsodinti vis medeliais, vadinas Gelučiai.
O po langais, gale gryčių, žolynų darželiai,
Kur tarp žalių lapų žydi visokie kvietkeliai.
Čia keleivis randa maistą ir ramią pastogę,
Mat Gelučių visi žmonės niekam nėra blogi.
Čia gyvuoja šventa meilė kaip saulė auksinė,
Čia visų širdys aplietos rasa sidabrine.“

Taip bemaž prie šimtą metų, 1925-aisiais, rašė Gelučių kaimo šviesuolis, poetas Albinas Pupelis. Jo gimtąjį kaimą šiandieną žymi tik į gražią kupetą suaugusios 32 liepos ir iš aplinkinių laukų surinktų akmenų krūva šalia jų. Dabar tai – Anykščių rajono Kavarsko seniūnijos teritorija, o tąsyk buvo Ukmergės apskritis. Ta pati Vidiškių parapija. Nuo Gelučių iki Taujėnų buvo 5 kilometrai, iki Vidiškių – 8, iki Kavarsko – 11, o iki Ukmergės, einant pėsčiomis ar riedant arkliuko traukiamu vežimaičiu, – visi 16.

Spėjama, kad kaimo pavadinimas galėjo kilti nuo skanaus gėlo vandens vietinių gyventojų šuliniuose. Dar svarstoma, jog tie gyventojai čia įsikūrė po baudžiavos panaikinimo, kaime tais laikais buvo 29 sodybos. Čia gimę, augę gelutiečiai seniai išvažinėjo kas sau po platųjį pasaulį ir susitinka, kaip patys sako, dažniausiai tik per Vėlines kapinėse, lankydami artimųjų kapelius.

Prieš 75-erius metus Gelučių kaime gimė ir ukmergiškė Monika Kiškytė-Gražienė. Baigusi Taujėnų vidurinę mokyklą, studijavo ekonomiką Vilniaus universitete. Studijuodama susipažino su būsimuoju savo vyru, kraštiečiu Aleksandru Gražiu, kuris tuo metu mokėsi Kauno politechnikos instituto Vilniaus filiale.

„Bendra gyvenimo pradžia nebuvo lengva, bet romantikos ir visokių nuotykių netrūkdavo, – pasakoja Monika. – Teko kurį laiką nelegaliai pagyventi bendrabučio palėpėje esančiame sandėliuke, iš kurio vidury nakties buvome išprašyti. Savaitgaliais, Aleksandro kambariokams išvažiavus namo, jis mane įsikeldavo į savo kambarį bendrabutyje per langą...“

Pagaliau šeima įsikūrė Ukmergėje. Užaugo trys dukros Asta, Giedrė, Vaida. Seneliai, prieš ketverius metus atšventę savo auksines vestuves, džiaugiasi aštuoniais anūkais. Dukterys ne tik baigė aukštuosius mokslus. Asta, kopdama karjeros laiptais, užsitarnavo kapitono, o Giedrė – majoro laipsnį. Visos trys seserys dirba Krašto apsaugoje.

M. Gražienė 15 metų dirbo „Vienybės“ gamykloje, vėliau tiek pat – Lietuvos draudime. Paskutiniuosius metus iki pensijos buvo Ukmergės miesto seniūnė. Jos vyras Aleksandras tuo metu vadovavo rajono savivaldybės administracijos Mokesčių skyriui.

Kadaise išvydusi Šventupės bibliotekininkės Genutės Vaitkūnienės parengtą knygelę „Vidiškių parapija“, skirtą miestelio Švč. Trejybės bažnyčios 150-ies metų jubiliejui, Monika prisiminė savo gimtinę ir pamanė, kad būtų puiku parašyti knygelę apie išnykusį Gelučių kaimą.

Šis kraštas moteriai labai brangus: čia gimė ir augo, čia krikštyta, čia prie Pirmosios Komunijos ėjo, į pirmąją klasę žingsniavo.

Minčiai apie knygelę pritarė Monikos brolis Bronius Kiškis, tapęs dideliu talkininku šiame darbe, ir vyras Aleksandras, mielai sutikęs būti vairuotoju, renkant medžiagą leidiniui. Knygelėje panaudoti buvusių Gelučių kaimo gyventojų, jų vaikų ir vaikaičių prisiminimai, nuotraukos, kurių leidinio rengėjai surinko daugiau kaip 300. Važinėjo po Ukmergės ir kaimyninius rajonus, kai kurias senųjų gyventojų nuotraukas surado tik kapavietėse ant paminklų, jas fotografavo...

Į knygą atgulė prisiminimai ne tik apie senąsias gelutiečių sodybas, bet ir pasakojimai apie Gojaus, Gojelio ir Krūmų miškus, garsėjusius baravykais, Bubynės pievą, 1945 metų vasaros vidury kaimą užklupusią liūtį, trukusią daugelį dienų, gegužines pamaldas ir kitus svarbius to meto įvykius.

Nukelta į 8 p.

Apie žydų veiklas – prieškario telefonų knygoje

Atkelta iš 7 p.

Masso miltų krautuvė – Gedimino g. 27;
Mišniunerio odų dirbtuvė – Kalėjimo g. 11;
brolių Palecų elektrinė popierinių maišelių dirbtuvė – Gedimino g. 15;
J. Perkulio viešbutis – Vienuolyno g. 13;
Chaimo Rabinavičiaus aliejaus ir pokosto dirbtuvė – Vytauto g. 58;
Slonimsko spaustuvė – Kauno g. 1A;
L. Šapiro ir M. Joffe elektros, radijo ir dviračių prekyba – Kęstučio a. 13;
Cetelio Šor geležies prekyba – Vilniaus g. 64;
E. Šneiderio alaus urmo sandėlis – Vytauto g. 9.
(Verslų pavadinimai – pagal dokumentą).
Dar telefonus Ukmergėje turėjo:
Izraelis Arkinas (gyv. Gedimino g. 76);
Ch. Berzakas (Vilniaus g. 30);
L. Breznikas (Vilniaus g. 36);
A. Buškancas (Kauno g. 8);
B. Goldbergas (Vienuolyno g. 15);
Chaimas Gordonas (Kęstučio a. 5);
Benjaminas Fišeris (Naujoji g. 7);
C. Klisas (Kęstučio a. 6);
Ch. Krikūnas (Gedimino g. 23);
Šmerelis Levinas (Sinagogos g.);
J. Levinšteinas (Pivonijoje);
J. Losas (Vytauto g. 44);
M. Orvinas (Pivonijoje);
Kalmanas Paselnikas (Antokolio g. 23);
Berelis Rabinavičius (Kęstučio a. 10);
E. Reznikas (Vytauto g. 3);
Cemachas Riklianskis (Gedimino g. 2);
Šušanas (Vilniaus g. 3);
M. Volkas (Vytauto g. 19).
Ištrauka iš knygos „Ukmergės žydų bendruomenės istorija“. Sudarytojas Julius Zareckas.

SPAUDOS, RADIJO IR TELEVIZIJOS RĖMIMO FONDAS

Ukmergės tautodailininkės – tarp geriausiųjų

Atkelta iš 7 p.

Taikomosios dailės srityje pirmoji vieta skirta Gitai Kolosovienei iš Rokiškio už karpytas popieriaus užuolaidėles, antroji – Irenai Vapšienei iš Kupiškio už pintas kraitvežių kepures, dvi trečiosios vietos – anykštėnei Skaidrei Račkaitytei už švilpukų kolekciją ir rokiškietei Alei Deksnienei už veltinių kolekciją.

Kryždirbystės srityje pirmoji vieta skirta Sauliui Kroniui iš Panevėžio rajono, antroji – anykštėnui Pranui Petroniui, trečioji – anykštėnui Vladui Gaidžiui.

Specialieji diplomai įteikti ir rokiškietei Violetai Jasinevičienei už skrybėles bei panevėžiečiui juvelyrui Vytautui Petrauskui už papuošalus.

Komisijos nariai dalijo komplimentus darbštiems Panevėžio bendrijos meistrams ir gyrė profesionaliai parengtą parodos katalogą, dėkojo parodos autoriams ir organizatoriams.

Nors dėl karantino apribojimų parodos pamatyti gyvai negalima, ji yra eksponuojama ir virtualioje erdvėje. Respublikinis „Aukso vainiko“ turas vyks Raudondvaryje.

UŽ inf.

SPAUDOS, RADIJO IR TELEVIZIJOS RĖMIMO FONDAS

Pirmas iš mūsų provincijos miestų turi vandentiekį

„Ukmergė pirmas iš mūsų provincijos miestų turi vandentiekį ir kanalizaciją ir didžiausią nuošimtį grįstų gatvių. Praeitais metais naujai nudažyti visi miesto namai ir skardinės iškabos pakeistos užrašais sienose.

Šiemet kreipiama dėmesio į gatvių ištiesinimą ir krautuvių vitrinų didinimą. Įsakoma nugriauti visą eilę į gatvę išsikišusių laiptų ir gonkų, o mažus langus padidinti, įtaisant modernias vitrinas.

Įsakyta visiems namams prisijungti prie vandentiekio ir kanalizacijos tinklo. Kauno, Deltuvos ir Sodų gatvių susikirtime bus įrengta graži aikštelė. Pradedama tvarkyti Gruodžio 17 dienos gatvė, kuri veda į sporto stadioną. Gatvės ilgis – 1 050 metrų. Žemės darbų bus 7 000 kub. metrų.

Taip pat atliekami žemės darbai ir bus paruošiamas grindimui arklių turgus. Kęstučio aikštė šiemet bus grindžiama tašytais akmenimis. Aikštelė prie paminklo, aplink fontaną ir miesto sodo takai bus žvyruojami. Pivonijos kurorte Ukmergės miesto savivaldybė pastatė nemažą kurhauzą. Kurhauzas bus moderniškai įrengtas: su telefonu, radiju, skaitykla ir kt. patogumais. Be to, du kartus per savaitę kurhauze grieš dūdų orkestras. Vienam žmogui išlaikymas mėnesiui kaštuos 120 litų. Be to, kurorte žvyruojami keliai, statoma teniso aikštė.“

„Savivaldybė“, 1935 m.

Šaltinis „Ukmergės kultūros puslapiai“

SPAUDOS, RADIJO IR TELEVIZIJOS RĖMIMO FONDAS

Išnykusį kaimą mena liepos, akmenys ir ... knyga

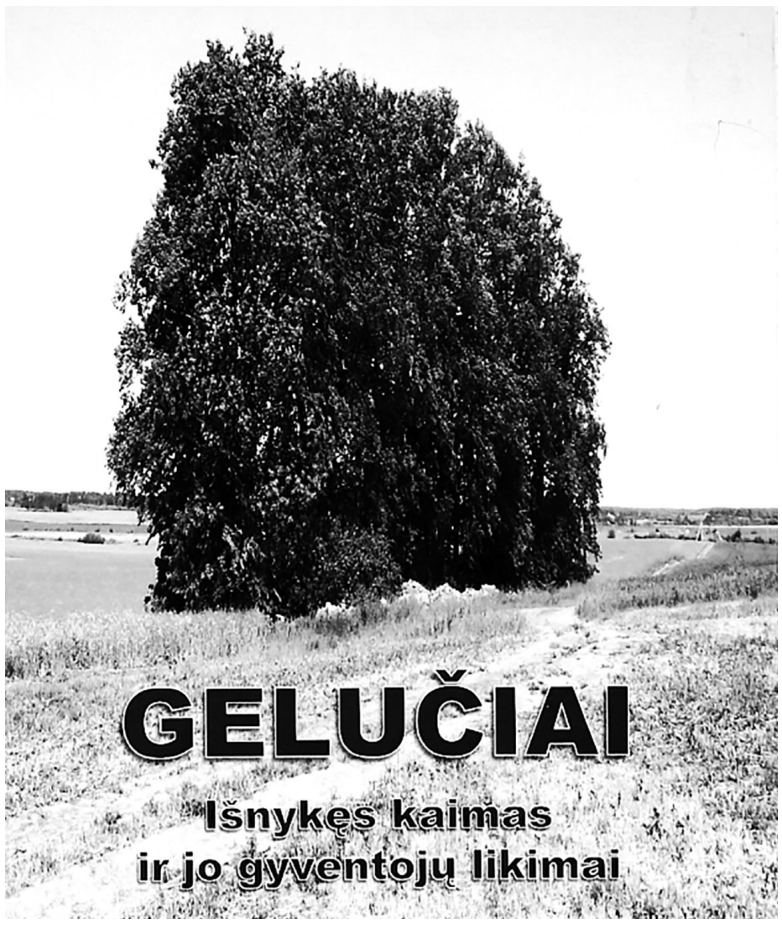

M. ir A. Gražiai auksinių vestuvių dieną 2016 m.

M. Kiškytė-Gražienė su mama ir dukrele Asta.

Eigulio gyvenamasis namas buvusiame Gelučių kaime.

M. Kiškytė su mama Aleksandra gimtosios trobos gonkelyje.

Atkelta iš 7 p.

Į istoriją pateko ir Lietuvos nepriklausomybės laikais Gelučių, vėliau Mariniškių mokykloje ant sienos, pačioje garbingiausioje vietoje, kabėjęs kryžius. Sovietmečiu jis buvo pakeistas į Stalino portretą. Kryžius buvo pasmerktas nebūčiai. Tačiau Lietuvos patrioto, ilgamečio mokytojo, kurio namuose ir buvo mokykla, Jono Gedzevičiaus dėka kryžius išsaugotas. Okupacijos metu jis buvo slepiamas palėpėje. Sovietiniais laikais, griaunant namą, kur kadaise buvo įsikūrusi mokykla, palėpėje buvęs kryžius „nukeliavo“ į Jono namus Valkininkuose. Šiuo metu senasis kryžius, kuriam jau per 100 metų, sugrįžo į savo kraštą, kur jį Vidiškiuose tebesaugo J. Gedzevičiaus brolio marti Vida.

2013 metais buvusios pradžios mokyklos vietoje Jono Gedzevičiaus, Karolio Žibučio ir kitų Mariniškių kaimo gyventojų iniciatyva buvo pastatytas kryžius, o ant jo pritvirtinta daugelį metų mokytojo slėpta ir išsaugota originali mokyklos iškaba su Lietuvos valstybės simboliu Vyčiu.

„Sodybų tuštėjimo metas“ Gelučiuose prasidėjo apie 1970 metus. Jį lėmė prasidėjusi sovietinė melioracija. Per dešimt metų kaime nebeliko nė vienos sodybos, nė vieno gyventojo. Kaimas išnyko.

„O kiek jų, tokių išnykusių, yra Lietuvoje? Kiek daug sodybų ir jose gyvenusių žmonių su jų džiaugsmais, rūpesčiais, su jų gerais darbais, o kartais ir nuopuoliais... nuėjo į užmarštį. Bet iš tiesų – ne visai taip. Žmogus ir jo darbai išlieka tiek, kiek apie tai prisimename, kalbame, pasakojame. Todėl ir gimė mintis atkurti tai, kas jau senokai pamiršta, kas praėjo ir niekada nebesugrįš. Gal mes šios knygelės puslapiuose iš naujo atrasim savo seniai užmirštą praeitį, vaikystę, jaunystę, vėl prisiminsime savo tėvus ir senelius, kažką naujo sužinosime apie protėvius, – teigia leidinio autoriai. – Jeigu po keleto dešimtmečių ar dar vėliau ką nors iš čia paminėtų žmonių ar jų palikuonių paskatins prisiminti buvusio Gelučių kaimo istoriją, tai ir bus didžiausia padėka mums – knygos sudarytojams.“

Leidinys gimė dėl parengto projekto, kurį finansavo Ukmergės r. savivaldybė. Jį 50 egz. tiražu išleido UAB „Valdo leidykla“. Keletą knygelės egzempliorių Monika ir Aleksandras Gražiai padovanojo Vlado Šlaito viešosios bibliotekos skaitytojams. Beje, Aleksandras tapo ir leidinio viršelio nuotraukos autoriumi, įamžinęs istorines liepas ir akmenis išnykusio kaimo vietoje. O Monika prisipažįsta, jog knygelė „Gelučiai“ – graži dovana jos 75-erių metų jubiliejaus proga.

SPAUDOS, RADIJO IR TELEVIZIJOS RĖMIMO FONDAS